

הסוכנות
היהודית
מחלקה
להתיישבות

מינימל
מרקעי
ישראל

משרד
הבנייה
והשיכון

משרד
הפנים

המועצה הלאומית לתכנון ולבניה

תוכנית מתאר מוחז הצפון

שינוי מס' 9 לת.מ.מ.2

דברי הסבר לתוכנית

הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל
הפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים
המרכז לחקר העיר והאזור

הסוכנות
הייהודית
המחלקה
להתיישבות

מינוח
מקראעי
ישראל

משרד
הבניו
והשיכון

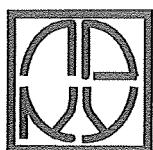
משרד
הפנים

המועצה הארצית לתוכון ולבנייה

תוכנית מתאר מחז' הצפון

שינוי מס' 9 לת.מ.מ.2

דברי הסבר לתוכנית

הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל
הפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים
המרכז לחקר העיר והאזור

- (יו"ר) מנהל מינהל התכנון, משרד הפנים	אד"י יונתן גולני
- הממונה על מחוז הצפון, משרד הפנים	עמרם קלעגי
- מנהלת האגף לתכניות מותאר ארציות ומחוזיות, משרד הפנים	אדרי' דינה רצ'יבסקי*
- מנהלת האגף לתכנון ובינוי ערים, משרד הבינוי והשיכון	אדרי' סופיה אלדור*
- מנהל אגף תכנון ופיתוח, מינהל מקראקי ישראל	אליאס גיטלין*
- סמנכ"ל המחלקה להתיישבות, הסוכנות היהודית	מרדכי כהן (קדמון)*
- מתכנן מחוז הצפון, משרד הפנים	יצחק ליבוביץ*
- יו"ץ השר לענייני הגליל, משרד התעשייה והמסחר	זאב אשכנזי*
- ראש המועצה האזורית גליל עליון	זלמן גסטה*
- אגף התקציבים, משרד האוצר	מרדכי ואקרט*
- הרשות לתכנון כלכלי, משרד הכלכלת והתכנון	דוד פירוקו*
- היחידה להתיישבות ותשתיות לאומיות, משרד הבטחון	סא"ל צבי קדמן*
- יו"ר הוועד המנהל, החברה להגנת הטבע	יואב שניאי*
- סגן מנהל אגף בפועל, אגף תכנון וכלכלה, משרד התמ"ה	אלון אלגר
- ראש עיריית כרמיאל	עדן אלדר
- סמנכ"ל בכיר לפיתוח, משרד החינוך והתרבות	גדעון בן דרוור
- נציג המועצה המקומית מעלות	ישראל בר-לב
- ראש אגף תכנון סביבתי, המשרד לאיכות הסביבה	ווארי ברכיה
- ראש המועצה המקומית גוש חלב	זaci גיבראן
- ראש המועצה המקומית פקיעין	חיר שלах
- ראש המועצה המקומית מטולה	ח"כ יוסף גולדברג
- ראש המועצה האזורית גליל תחתון	בנימין גורפינקל
- מנהל היחידה לאזורי פיתוח, משרד התעשייה והמסחר	גיאל ליפה
- יו"ר וועדת תכנון ובניה גליל מרכז	משה סלע
- ראש המועצה המקומית משגב	אריק רז
- ראש המועצה המקומית ראש פינה	צבי רטקי
- מנהל מחוז הגליל, משרד הבינוי והשיכון	עוזי שמיר
- האגף לתכנון ובינוי ערים, משרד הבינוי והשיכון	נחום פلد
- אגף תכנון ופיתוח, מינהל מקראקי ישראל	יהודית זילברברג
- מרכז הוועדה, מינהל התכנון משרד הפנים	משה גרטנר

צוות המתכננים

צוות פפ'יר:

פרופ' דני שפר – מתכנן ערים ואזורים וככלן אורבני
פרופ' שאול עמיר – מתכנן ערים ואזורים ומתכנן נוף
ד"ר אמנון פרנקל – מתכנן ערים ואזורים וגיאוגרפ
פרופ' יוברט לוי-יון – אדריכל ומתכנן ערים ואזורים

צוות מס'יע:

מתכננים:
גב' תמי טרוף
מר אורקי גדרון
גב' גילת בן-שטרית
גב' חנה לבנה

סוקרים:

גב' ורה צובאי - אדריכלית ומתכננת ערים
מר אליעזר שורץ - גיאוגרפ ומתקנן ערים
מר מוסטפא אבו-רומי - אדריכל ומתכנן ערים

דברי הסבר

לתכנית המתאר למחוז הצפון תמ"י מ/2 (תיקון 9)¹

פרופ' דני שפר, פרופ' שאול עמיר, ד"ר אמנון פרנקל ופרופ' ח' יופרט לוין

מחוז הצפון

מחוז הצפון הוא אחד מהאזורים היותר מעוניינים בישראל מבחינה אנושית ויישובית ומרחיב ביטויו מבחינה נופית וסביבתית. בסוף שנות 1990 התגורהה במחוז (לא נפת גולן) אוכלוסייה של כ-950 אלף איש, שהייתה כ-16.3% מאוכלוסיית המדינה, בשטח של כ-3,325 קמ"ר, שם כ-15.5% משטח מדינת ישראל. אוכלוסיית האזור נחלקה כמעט בשווה בין אוכלוסייה יהודית לאוכלוסייה לא יהודית ש מרביתה היא מוסלמית. האוכלוסייה היהודית כוללת אוכלוסייה ותיקה ואוכלוסייה יותר צעירה שהגיעה למחוז, לאחר ההכרזה על הקמת מדינת ישראל, בשנות ה-50 המתקדמות, כאשר אוכלוסיות עלולים גודלה הגיעו ונקלטה בתוכומי המדינה החדש, כולל מחוז הצפון. מאז סוף שנות ה-80, עם תחילת גלי העלייה מברית המועצות לשעבר וattiopia, החלו להגיע ולהיקלט במחוז הצפון שירותים אלו עולים חדשים שהפיצו חיים ות考ות חדשות לעתיד טוב יותר שיבוא לידי ביטוי בפיתוחו הכלכלי-חברתי של המחוז. לפי התוצאות בשנת 2010 הגיע אוכלוסיית המחוז לכ-1,385 אלף נפש, ובתווך הארץ, בשנת 2020, הגיע אוכלוסיית האזור לכ-1,736 אלף נפש.

מבחינה יישובית באזורי קיימים קרוב ל-400 יישובים, מהם כ-66 יישובים עירוניים וכ-330 יישובים כפריים. היישובים הקרים מתחלקים לקיבוצים כ-130, מושבים כ-120 ועוד כשמונים יישובים כפריים אחרים. זה מגוון עשיר ומשמעות של יישובים, בחלוקת ותיקים ובחללים יותר חדשים שעדיין מצויים בשלבי גיבוש חברתי וכלכלי.

מבחינה נופית וסביבתית מחוז הצפון הוא בבחינת שכיחת חמדת. האזור התברך במתנות טבע ייחודיות המקנות לאזור עדיפות יחסית בכל הקשור בפעילויות של ביילוי וטיולים בחיק הטבע, הן של תיירות פנים והן של תיירות חוץ.

בגבלו המערבי מלחכים גלי הים התיכון אטרים הסתורים, כמו אלו המצוים בתוך ובסמיכות לעיר עכו, אטריו נופש חופיים כמו אלה המצוים באכזיב ובנהריה והנקודות המופלאות של ראש הנקרה. בעתיד עשויה ראש הנקרה להיות ראש גשר ושער לבנון בדרך החוף המוחודשת, שתעביר ממצרים בדרום עד לתורכיה ואירופה שבצפון.

הגבול הצפוני מזרחי של אזור התיכון נושא להרי הגולן כשותפה הרכבתה שבhem הוא החרמוון, למרגלות הרים מרשימים אלה נובעים מעינות הדן, החצבני והבניאס העשירים, המהווים עתודה חשובה ובלתי פוסקת למי השתייה של תושבי מדינת ישראל.

¹ התוכנית הזומנה על ידי "המועצה הארץ לתוכנו ולבנייה" והיא בוצעה במרכז לחקר העיר והאזור שב騰נין.

בגזרה המזרחית של המחווז שוכן לו לבטח, בגובה של 210 מ' מתחות לפני הים, היהלום שבכתר – ים הכנרת, אגם מים חמים המהווה את מאגר המים המותוקים של מדינת ישראל, ומקור משיכת רב עצמה לתغيرות פנים וחוץ בארץ שרובה הגדול שthon, ובאזור בו חום הקיץ הוא רב ועמיק. בדרומן הגזרה המזרחית, בעיר בית-שאן, נחשפו בשנים האחרונות אתרים ארכיאולוגיים מרשים שאינם ספק שייתרמו למשיכת תיירים רבים שיבקשו לבקר במקום מעניינים אלה.

גם יתר האתרים והנופים שהתרברך בהט המחווז יכולים להוות אבן שואבת לתغيرות בהיקפים שישוינו ויתרמו באופן ממש לפיתוח האזור. עיר הקבלה צפת והיופי הייחודי המצוי בה זהה הנשקף ממנה, האתר הארכיאולוגי ביצפורי ומרכזו של הגליל ההררי עם אתרי הנוף והתיירות הרבים שבו, הקיימים אלה שיפתחו בעתיד, כל אלה ייחדו מהווים מצאי ייחודי של מאפיינים תיירותיים. אם נשכיל לרטום משאבים תיירותיים אלה, אזי ניתן יהיה להביא לפיתוחו של המחווז לרוחותם של תושבי האזור בפרט ותושבי מדינת ישראל בכלל.

התפיסה התכנונית

מטרת העל של התכנית היא להביא לפיתוחו הכללי-חברתי של המחווז הצפון תוך יצירת תנאים נאותים לקליותם של מהגרים תושבים חדשים. תהליך הפיתוח צריך להתבסס על הרצוי והאפשרי כאשר האפשרי הוא שילוב של מדיניות ציבורית וכוחות השוק. נקודת מוצא זו מחייבת על תהליכי הקרינה, או זיהלה, של הפיתוח מהגירה המערבית, בשלבים, דרך הגירה המרכזית כלפי הגירה המזרחית ומשם חדירה אל תוך אצבע הגליל ולבקעת בית שאן. רמת הפיתוח הנוכחית של הגירה המערבית מאפשרת ותומכת בפיתוח הגירה המרכזית כבר כיום. תוכנית המתאר של המחווז שמה דגש על הגדרת האוכלוסייה העירונית במספר מוקדי צמיחה, ביחס בלבד לגירה המרכזית, וזאת כדי ליצור מסות קרייטיות של פעילות כלכלית וחברתית. יישום עקרון תכנוני זה ימנע את הבעיה ממנה סבלו בעבר מרבית עיירות הפיתוח בישראל, כאשר הן לא הצליחו להגיע לגודל "אופטימלי" שאיפשר להן להגיע לנקודות המראה כלכלית וחברתית.

במקביל ל"זיהילה" כלפי הגירה המזרחית, יש צורך לייצור את התנאים שיבטיחו את חדירתו של תהליכי הפיתוח הכללי גם כלפי צפון, כדי שגם אזוריים מרוחקים של המחווז ייהנו מפיתוחו.

בנושא יחסיו עיר-כפר, התפיסה התכנונית של המ騰ננים רואה את הצורך בביטחון קשיי הגומלין בין שני מגורים אלה. קיימים תהליכי טבעיים של יציאת אוכלוסייה מבוססת מרכזים עירוניים לאזורי כפריים המצויים בשולי הערים, או בקרבה להם, במטרה לשפר את תנאי מגוריהם ואיכות חייהם (תהליכי הפרבור). אנו צופים שהחלכים להמשך תהליכי אלה יתמידו גם בעתיד ואולי אף יתחזקו. בצד החיוובי יש בכך משום תמייהה בפיתוח משולב של המגור העירוני והמגור החקלאי, במיוחד זה המצוי בסמיכות למוקדים העירוניים הגדולים. יחד עם זאת, על מנת למנוע השפעות שליליות של התהליכי במטרה למנוע פרבור זוחל בלתי מופרע, מציעה התוכניתם כלים סטטוטוריים אשר יכוונו את הפיתוח העתידי ויביאו למזעור הפגיעה במשאבי הטבע והנוף הרבים שבמחווז, והנחיות פיתוח אשר ישומן יביא לניצול עילית יותר של הקרקע.

עקרונות התכנון המרחבי

התפיסה התכנונית מתבססת על ניצול כוחות השוק תוך הישנות על העדיפות היחסית הקיימת וזו שתיווצר, של תתי-אזורים ונקודות עירוניות במרקם היישובים הקיימים במחוז, וזה אשר יתרמה באמצעות תכנון שקול ומאוזן. כדי לאפשר בטוחה הארוך לקרה בשנת 2020 את פיתוחה של הגורה המזרחית, יש לדאוג ולהבטיח את פיתוחה של הגורה המרכזית בטוחה הבינוני, שנת 2010. פיתוח הגורה המרכזית צריך להיות בדומה אינטגרת ריכוזי אוכלוסייה ופעילות כלכליות שייהנו מיתרונות לגודל, מכמות, איכות ומגוון של שירותים עסקיים ואישים שיתרמו ליעולם של תהליכי הייצור ולאיכות החיים של התושבי המחוז.

אפשרויות העמקת ניצולם ורחבתם של אמצעי הייצור המוצאים בגורה המערבית, כולל מטרופולין חיפה, הן מוגבלות. קיבולת התשתיות התחבורתית-תקשורתית בגורה המערבית של מחוז הצפון היא מוגבלת וכבר עתה נמצאת בנקודת רוויה, תופעה המተבطة בעומסי תחבורה גבאים ביותר, בייחודה בשעותשיא של היום. בגורה המערבית נוכח בעיות של צפיפות והשפעות חיוניות שליליות של גודש בזרכים וזיהום סביבתי, קיים פער גובל בין העלות השולית החברתית לבין העלות השולית הפרטית. מכאן, שהעלויות הכרוכות בהרחבה והגדלה של קיבולת התשתיות בגורה המערבית תהיה גודלתו הרבה יותר מאשר שתשדרשה בגורה המרכזית. עובדה זו נועצת באילוצים ובמגבליות הקשורים בזכויות דרך, בעלות של הקרקע, בפגיעה באיכות הסביבה ובתשתיות המתפקדות בקבילותות כמעט מלאות. הרחבתן של תשתיות אלה בגורה המערבית תדרשנה השקעות כספיות יחסית גבוהות יותר בהשוואה לאלה שתדרשנה בגורה המרכזית. באם נסיף לכל אלה את העובדה שפיטוח הגורה המרכזית יתרום לאין שיעור הרבה יותר לפיתוחו של הגליל, אשר התמקד בפיתוח הגורה המערבית, אזי נגיעה למסקנה הביתי נמנעת, שעייר מאץ הפיתוח חייב להישתול ולהתמקד בגורה המרכזית – בייחודה בחיזוקה ורחבתה של העיר כרמיאל וסביבתה, כולל מעלה, ומקבץ הערים נצרת עילית, מגדל העמק והעיר עפולה. דגש זה בתכנון האזור יביא לפיתוח מואץ של מוקדי עיר גודלים ומשלימים אשר ביחד עם המוקד האורבני הגובל של חיפה ישלימו את המערך המטרופוליני הצפוני של ישראל. פיתוח הגורה המרכזית יאפשר בעתיד חידרה ותקרנה של ההשפעות הכלכליות החשובות, שייוציאו בגורה המרכזית, אל תוך הגורה המזרחית לכיוון טבריה, צפת, ראש פינה וחצור ועד קרית שמונה שבצפון ובית שאין שבדרךם. תפקדו של מטרופולין חיפה בתחום זה יתחזק וימשיך להיות חיוני וחשוב למערך היישובים שייצר ולתפקיד הפיתוח עליו מותבסט תוכנו של המחוז, בייחוד בשנים הקרובות. בטוחה זה קליטת משקי הבית בגורה המרכזית תישען בחלוקת גם על תעסוקות במפרץ חיפה ובchiaה העיר. בגורה המרכזית מצויות עתודות קרקע רבות יותר המיעודות לפיתוח מרכז תעסוקה, ولكن בעתיד יוכל אתרים אלה לייצר את היעד מקומות התעסוקה שיידשו בתנאי, כאמור, שההשקעות הנדרשות לפיתוח התעשיית בגורה זו, יישו בשנים הקרובות.

הפריטה המרחבית מורכבת משני מוגדים עיקריים: המgor העירוני והמgor החקלאי. למרות זאת שהמgor העירוני יהיה זה שיקלוט את חלק הארי של תוספת האוכלוסייה, החזווה והמתוכנת, חן בטוחה הבינוני - 2010 והן בטוחה הארוך - 2020, הרי שחייבים להציג את חשיבותו וחלוקת של המgor החקלאי במימוש התכנונית המוצעת. חשיבותו של מגור זה קשורה במיוחד בתהליכי הנגידות הפנים אזורית, קרי – הפרוור.

לטיכום, התפיסה התכנונית מתמקדת בביבוסה וחיזוקה של הגורה המרכזית וזאת תוך ריכוז המאמץ בשני מוקדי צמיחה עיקריים: צפון כרמייל וסביבתה כולל מעלות, גוש תפן ושבב, ובאזורים מ_kbץ היישובים נצרת, מגדל העמק, עפולה.

חלוקת המחו' לאזורי פיתוח

בעקבות הנитוחים המkipים והיסודיים שנעשו לגבי העדיפות היחסית של האזור בהשוואה לאזוריים אחרים, ובהתיחס לתנאים הקיימים והחוויים להתרחש בכל הנוגע למשאבי הטבע, ההון האנושי והש侃ות החקון הציבוריות והפרטיות שיתבצעו באזורי, חולק המחו' לארבעה טיפוסים שונים של אזורי פיתוח (ראה מפה מצורפת בזה).

אזור פיתוח I: מיועד לפיתוח מתון מאחר והוא אמור לשמש כאזור מחיצה המפריד בין אזור רצועת החוף המפותחת של האזור המטרופוליני של חיפה ושאר חלקי המחו'.

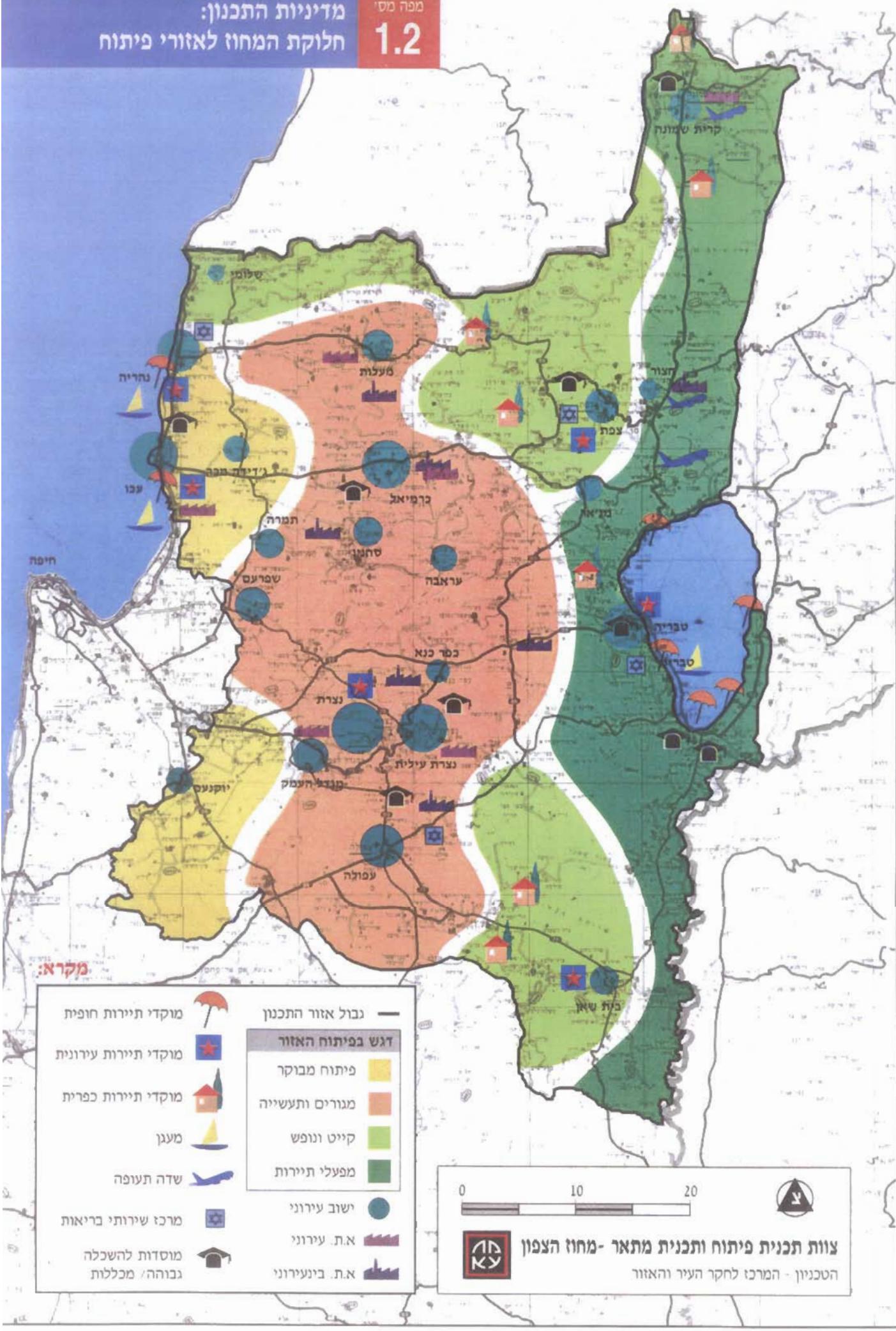
אזור פיתוח II: אזור פיתוח II הוא תת האזור העיקרי בו מתוכנן פיתוח תעשייתי רחב. זהו אזור שבו היקף ההש侃ות הנוcheinה בתעשייה הוא הגדל ביותר ולכן כבר היום מייצג אזור אטרקטיבי בעל פוטנציאל מבטיח לפיתוח תעשייתי מואץ. במקום זה נוצרים בהדרגה יתרונות לגודל ושירותים פרטיים ועסקים ברמה גבוהה. תנאים אלה ימשכו לחזק את האטרקטיביות והכדיות של ההש侃ות באזורי זה.

אזור פיתוח III: מיועד לשמש כאזור קיט ונופש בחיק הטבע ייחודי לאוכלוסיית ישראל. יישובים כפריים באזורי זה מנוטים כבר היום לגאון את מקורות הפרנסה שלהם, ביחוד נוכחות המשבר שהיכאה את ענף החקלאות והירידה בצדיאות הייצור החקלאי. אחד מכיווני הגיון הוא הפיכה של חלק ממפעלי הייצור החקלאיים – המבנים, ל"צימרים" המאפשרים למשפחות נופשים ממרכז הארץ לבנות מספר ימים ולילות בחיק הטבע, במסלולי טווילים ובילויים באזורי נופי מרטך ומעניין, ובאוירה כפרית- משפחתיות.

אזור פיתוח IV: אזור זה כולל את הגורה המזרחית של המחו'. זהו אזור מאד עשיר ורגיש ביחוד נוכח שפע מקורות המים ומשאבי הטבע המצויים בו. אן ההיקאות של הכנרת הוא אחד מה%;">
המשתחים הרגשיים ביותר באזורי זה ולכן הפיתוח בו חייב להיות מבוקר ומוגבל. זהו גם אזור פורה ועשיר בתנובה חקלאית. רבים מהיישובים הזרים באזורי זה – קיבוצים ומוסבים, הם מוצלחים ומצלחים. האדמה הדשנה, מקורות המים וה坦אים האקלימיים תורמים להצלחת הגידולים החקלאיים. משאבי הטבע הייחודיים המצויים באזורי זה וביחוד מקורות המים החיים ויס הכנרת, שטחים פתוחים ואטריות הסטוריים-ארקיאולוגיים וזרמיים עושים את האזור מתאים ביותר לתתיירות פנים וחוץ. בעתיד עם הפיתוח של הגורה המזרחית יפתחו הזדמנויות תעסוקה ויפתחו שירותים פרטיים ועסקים ברמה גבוהה ואלה יתמכו ויסייעו בהמשך פיתוחה המבוקר של הגורה המזרחית.

**מדיניות התכנון:
חולקת המחוות לאזורי פיתוח**

מפה מס' 1.2

הפיתוח הכלכלי

אוכלוסיית אזרח התכנון גדלה בתקופה שבין 1990-1996 בכ-166 אלף נפש שהוא גידול של 21.3%, בהשוואה לגידול הממוצע של האוכלוסייה בישראל בתקופה זו אשר עמד על 19.4%. משקלו היחסית של אזרח התכנון בכלל אוכלוסיית המדינה עמד בשנת 1996 על 16.4% והוא שמר על משקלו היחסית זה.

ב相较ה בין מגזרי האוכלוסייה, הרי שגידול האוכלוסייה היהודית במחוז בתקופה המוצרכת עמד על 21.4% כאשר נוספו 82 אלף יהודים לאזרח התכנון, לעומת גידול כולל של 84.2 אלף לא יהודים המהווים שיעור גידול כולל של 21.3% באוכלוסייה זו. أماן ההגירה הפנימית בשנה האחזורת עמד על 300-300 תושבים ואילו תוספת האוכלוסייה בגין השתקעות ראשונה של העולים הגיעו ל-9,900 עולים, מהווים 13.2% מכלל העולים שהגיעו בשנה האחרונות לישראל.

מספר המועסקים ותושבי אזרח התכנון מונה כיום 303.6 אלף נפש לעומת 216.4 נפש בשנת 1990, כלומר גידול של 40.3% במספר המועסקים ותושבי האזרח. אין ספק ששיעור צמיחה זה הושפע רבות מגיל העלייה הגדול אשר הביא לצמיחה של האזרח. מצב זה בו שיעור הצמיחה של המועסקים המבטה למעשה את הביקושים למקומות העבודה, גדול כמעט פי שניים מגידול האוכלוסייה, חייב פתרונות בלתי שיגורתיים, כולל תכנון אשר בכוחו להביא לצירוף מסה גדולה של מקומות עבודה. בלוח שלහן מוגנות השינוי באוכלוסייה ובענפי התעסוקה של תושבי העבודה בעודה. בלוח שלහן מוגנות השינוי באוכלוסייה ובענפי התעסוקה של תושבי האזרח בשנים ה-90.

לוח 1: השינוי באוכלוסייה וענפי התעסוקה של תושבי אזרח התכנון 1990-1996

מאות	1996	1990	אחוז השינוי
סה"כ תושבים	945.4	779.2	21.3
יהודים	465.4 (49.2%)	383.4 (49.2%)	21.4
לא-יהודים	480 (50.8%)	395.8 (50.8%)	21.3
מועסקים (אלפים)	303.6	216.4	40.3
התפלגות לענפי כלכלה (%):			
חקלאות	6.3	10.0	-37.0
תעשייה	25.7	25.9	-0.8
חשמל ומים	0.9	0.7	28.6
ቢוני	14.1	9.5	48.4
מסחר ושירותי הארכה	13.8	12.7	8.7
תחבורה ותקשורת	4.7	4.7	0.0
פיננסיים ושירותים עסקיים	6.2	3.8	63.2
שירותים ציבוריים ואישיים	28.5	32.7	-12.8
סה"כ	100.0	100.0	

מקור: נתון סטטיסטי לישראל 1991 ו-1997.

התבוננות בהתפלגות ענפי התעסוקה של תושבי האזור מלמדת כי המועסקים תושבי האזור מתרכזים בשני ענפי תעסוקה עיקריים: השירותים הציבוריים והאישיים בהם עובדים כיוון 28.5% מהמועסקים וענף התעשייה המספק עובודה ל- 25.7% מכלל המועסקים תושבי האזור. בעוד אשר חלקו היחסי של ענף השירותים הציבוריים בתעסוקה של תושבי האזור ירד במעט 13% מאז 1990, הרי שענף התעשייה שמר פחות או יותר על חלקו היחסי בתעסוקה. חלקו של ענף זה בתעסוקה גבוהה בהרבה מה ממוצע הארץ העומד על 20.1% בלבד, ומלמד על כך שאוכלוסיית מחוז הצפון שומרת על רמת התמורות גבוהה בתעשייה בהשוואה לממוצע הארץ.

שינויים נוספים אשר חלו במבנה התעסוקה של תושבי האזור חלו במספר ענפים אחרים המלodziים על מגמות שינוי חיוביות. ענף החקלאות אשר היווה 10% מכלל התעסוקה של תושבי האזור ירד לכ- 6% בלבד, ככלומר איבד בשנים ה-90 37% משקלו היחסי בכלל ענפי התעסוקה. שינוי זה תואם את המגמה הכלכלית בארץ של ירידת עקבית במשקלת של החקלאות בענף זה תואם את המגמה הכלכלית בארץ של ירידת עקבית במשקלת של החקלאות בענף התעסוקה, אם כי באופן יחסית עדין משקלת של החקלאות במוחוז גבוה פי 2.4 ממוצע הארץ, ו מעיד על אופיו החקלאי של אזור התיכון. שינוי בולט אחר הוא הגידול המשמעותי בחילקו של ענף השירותים העסקיים והפיננסיים, אשר הגידיל את חלקו בתעסוקה בשנת 1996 פי 1.6 בהשוואה לשנים ה-90. הגידול בענף זה נובע הן מעליות רמת החיים של האוכלוסייה והן מהגדיל המשמעותי ל-1990. הגידול בענף זה נובע הן מעליות רמת החיים של האוכלוסייה והן מהגדיל המשמעותי של מספר מוקדים אורבניים באזור התיכון, כמו כרמיאל ונצרת עילית, אשר תרם ליצירותם של טיפי כניסה לסוגי שירותים אשר לפני גל העלייה לא היו קיימים. יחד עם זאת, חלקו של ענף זה בתעסוקה מגיע רק למחצית מחלוקת בממוצע הארץ העומד על 13.1% ו מעיד על תה התמורות בולטת של אזור זה, גם הוא מהמאפיינים הבולטים של אזורי פריפරיאלים. לבסוף יש לציין את השינוי הבולט מאוד בחילקו של ענף הבניין בתעסוקה של האוכלוסייה. ענף הבניין היווה תמיד אחד מענפי התעסוקה העיקריים של התושבים הלא יהודים במדינת ישראל, וכן משקלת הגבוהה של קבוצת אוכלוסייה זו באזור התיכון הביא להtamות רובה של ענף זה בתעסוקה המקומית. בשנים ה-90 עלה משקלו של ענף הבניין הייתה לגיל העלייה הגודל שהגיע ארצה ואשר הביא לגידול נכבדת לעליות משקלו של ענף הבניין הייתה לגיל העלייה הגודל שהגיע ארצה ואשר הביא לגידול מרשימים ביוטר בהיקפי הבנייה בשנים אלה.

מגמות לעתיד

היעדים הכלכליים נקבעו בתוכנית האב לישראל 2020 הרואה את ישראל מתפתחת בנטייב הארצות המפותחות כאשר ראוי שתתאמץ אסטרטגיה של התבששות על משק יצורי עתיר טכנולוגיות. בהתאם לכך התוכנית שוני במבנה התעסוקות לעבר גיזול ניכר במשקלתו היחסית של ענף התעשייה עד לכ- 28% בסך כל התעסוקה של תושבי ישראל, על חשבון הירידה בחלוקת של השירותים הציבוריים. ענף התעשייה ישנה אף הוא את פניו להtbשות בעיקר על תעשיות חכמות עתירות טכנולוגיות, לטובת הוויתור על התעשיות המסורתיות בהן אין לישראל כל יתרון יחסית.

מבנה התעסוקה של תושבי אזור התיכון כבר כביר כיוון מלמד על מבנה הנוטה לכיוון של פיתוח תעשייתי. זהה מגמה צפופה נוכחת הימצאותו של אזור התיכון בשולי המטרופולין הצפוני של

מדינת ישראל. בשנים האחרונות אנו רואים את המגמה הגדולה של יציאת תעשיות מתחזק גלען המטרופולין אל שולייו, מגמה המשמעותית בפיתוח תעשייתי באזורי אלה וביצירת מקומות תעסוקה בהם. בשנים 90-הן חל גידול משמעותי במספר מקומות התעסוקה בתעשייה באזורי התכנון במיוחד בגזרה המערבית של אזור זה בהתאם למוגנות אשר תוארו.

בשנת 1996 מס' המועסקים בתעשייה באזורי התכנון הגיע ל-63.1 אלף נפש, בהשוואה ל-51 אלף עובדים בתעשייה בשנת 1990. ככלומר בשנים 90-הן נוסף באזורי התכנון 12,100 מקומות עבודה בתעשייה, שיעור צמיחה של 23.7% בתקופה זו. עיקר הגידול היה בגזרה המרכזית והמערבית של אזור התכנון, בהן ישנו ריכוז גבוה של התעשייה, כאשר 80% מכלל מקומות העבודה בתעשייה מצויים בגזרות אלה. בתקופה זו צמיחת התעשייה בגלען המטרופולין החיפה עמד על כ-15% בלבד. יתרה מזאת, גלען המטרופולין החיפה הולך ומאנדר את משקלו בכלל מקומות התעסוקה באזורי הצפון¹ לטובת אזור התכנון. משקלן של התעסוקות בתעשייה בגלען המטרופולין עמד בשנת 1990 על 42% מכלל מקומות העבודה בתעשייה באזורי הצפון והוא פחת לכ-40% בשנת 1997.

בחבנה בין תעשיות צומחות לעומת תעשיות נסוגות על בסיס שיעורי הצמיחה המאפיינים את ענפי התעשייה השונים, הרי נמצא כי משקלם של הענפים הצומחים (הכוללים את ענפי הכימיה, פלסטייקה, מתכת ואלקטרוניקה), הגיע בשנת 1996 ל-48.3% לעומת 48.7% בכלל ענפי התעשייה לעומת 51.7% משקלם של הענפים המסורתיים (טכטיל, הלבשה, עור, מזון, עץ, נייר, דפוס ושותות). משקלה של הקבוצה הראשונה נמצאה בעלייה כאשר בשנת 1990 הוא עמד על 45.1% בלבד. יחד עם זאת, משקלן של התעשיות הצומחות באזורי התכנון נזקק בכ-10% ממשקלן של אלה בממוצע הארצי. בתקופה الأخيرة אנו עדים לסיגורתם של מפעלים רבים באזורי התכנון המשתייכים לענפים המסורתיים, תופעה הממחישה את הצורך בשינוי המבני של התעשייה באזורי לכיוון של תעשייה חכמה ועתירות טכנולוגית, על חשבו התעשייה המסורתית אשר איבדה את היתרונו היחסי שהוא לה.

הגידול הצפוי באוכלוסיית אזור התכנון בטוחה התכנון יביא עמו לביקוש הולך וגובר לפיתוח מקומות תעסוקה באזורי. כוח העבודה הנוכחי באזורי התכנון אשר היהו בשנת 1996 כ-322 אלף נפש, עשוי לגדול בטוחה התכנון בשנת 2020 לכ-658 אלף נפש. זהו שיעור גידול של 104%, בהשוואה לגידול של 84% באוכלוסייה. הגידול המשמעותי בביטחון העבודה בטוחה התכנון נובע לא רק מגידול האוכלוסייה, אלא גם כתוצאה משינויים בבנייה הגילאים של האוכלוסייה והגידול בשיעור ההשתתפות של האוכלוסייה בכוח העבודה, במיוחד של נשים. لكن תוספת הביקוש למקומות עבודה בטוחה התכנון צפואה לעמוד על כ-423 אלף מקומות עבודה.

התפלגות מבנה התעסוקה הצפואה באזורי התכנון בהתאם על תוכנית האב, מצבע על עלייה משמעותית ביותר במסקלו של ענף התעשייה באזורי התכנון. על פי התחזיות צפוי ענף התעשייה באזורי לתפוס קרוב לשlish מקומות העבודה ומספר המועסקים בו יגיע לכ-195 אלף עובדים.

¹ בהגדרת האזור הצפוני הכלול את גלען מטרופולין חיפה ואזור התכנון כלולים נפת חיפה ונפות מחוז הצפון בהגדירת האדמיניסטרטיבית.

בשוואה ל-1997 בה מספר המועסקים בתעשייה באזור התיכון עומד על כ-63 אלפי מקומות העבודה, וזאת בנוסף למפעלים נוספים אשר יש להיערך לקראותה בפיתוח תשתיות אשר יאפשרו את הצמיחה החזוצה.

היבטים סביבתיים

מבוא

שתחו של מחוז הצפון שתוכנן במסגרת עבודה זו מהוות כישיות משטח המדינה, מספק יותר ממחצית מי השטיה, כולל את מרבית משאבי הצומת הטבעי והנטוע, שטחים עתיריו נוף חזותי ומהוות עתודה לקלילות אוכלוסייה נוספת, ולפינותה תיירות פנים ובינלאומית, בתנאי אקלים נוחים ברוב ימי השנה.

המטרות הספרטניות של התיכון הסביבתי בתוכניתן להבטיח את יעד שימושי הקרקע בצורה המאפשרת קליטה של גודל אוכלוסייה חזום/מתוכנן, תוך שמירה על משאבי הטבע והפוטנציאלי התיירותי של האזור וטיפוחם.

הכנת הפרק הסביבתי של התוכנית כללה מספר שלבים אשר הניבו שלושה מוצרים:

- א) ניסוח יעדים סביבתיים, עקרונות ותפישה סביבתית לתוכנית.
- ב) הערכה של ההשפעה הסביבתית הנובעת מתוכניות פיתוח חלופיות על משאבי הטבע באזור.
- ג) פיתוח הוראות סביבתיות וכליים ניהול שມירת המשאבי.

דברי ההסבר להלן מתיחסים לשולשת התוצרים. התפישה הסביבתית והערכתה סביבתית של התוכנית מהווים סיכומים של הטיפול בהיבט הסביבתי ברמת המקרו-המחוזית ואילו הוראות התוכנית בהיבטים הסביבתיים ותשරיט הנחיות סביבתיות לפיתוח, מהווים סיכום של הטיפול ברמת המקרו-מקומית.

על רוגנות התפיסה הסביבתית של התוכנית

להשגת היעדים הסביבתיים המתוכנים הונחו עיי ארבעה עקרונות: ריכוז גידול האוכלוסייה ביישובים קיימים, פיזור אוכלוסייה נוספת בצורה דיפרנציאלית, העדפת גידול יישובים אורבניים והעלאת צפיפות הבנייה.

התוכנית מעודדת גידול אוכלוסייה נוספת במחוז בעיקר באמצעות הרחבת יישובים קיימים ולא הקמתם של יישובים חדשים, תוך קביעה סטטוטורית של מקדי צפיפות אוכלוסייה דיפרנציאליים לגודלי היישובים המתווכנים (ראה פרק 7 בהוראות התוכנית). התוכנית מעודדת את גידול האוכלוסייה באזורי אורבניים מוגבלים ומצומצם היקף היחסי הקיים של אוכלוסייה כפרית. מדיניות זו מאפשרת הסטה של מוקדי פיתוח גדולים מאזורים עתיריהם משאבי וריכוז הצמיחה האורבנית לשני מוקדים עיקריים: באזור כרמייאל ובאזור נצרת אשר בשלב הבניינים

(1.3 מיליאן נפש במחוז) אמורים לקלוט כ-65% מגידול האוכלוסייהاورבנית. מרבית התיעוש יירוכז בסביבתו.

המשמעות הסביבתי של תשריט המציגות

יישום הנקודות והתפישה יביאו לבנייה מרחבי אשר ישיג גם את מרבית הייעדים הסביבתיים כפי שמתואר בתשריט ההנחיות הסביבתיות לפיתוח.

מדיניות עדיפות הפיתוח מבטאת גם את אופי העדיפויות הסביבתיות. האזורים שונים באיכות המשאבים וברמות הפיתוח הקיימות בהם:

אזור I – פיתוח מוגבל – הוגדר כגיא סביבתי ודורש הגנה על מים ומוגבל פיתוח.

אזור II – מועדף פיתוח – בחלקוzel משאבים, עתיק תשתיות ואטרקטיבי לפיתוח.

אזור III – מועדף לתירות אקסטנסיבית – עתיק משאבים,zel בתשתיות מועדף לתירות כפרית.

אזור IV – פיתוח מוגבל – עתיק משאבי מים וקרקע חקלאית כולל את אגן היקוות של הכינרת, מועדף לתירות מרכזות ולפיתוח החקלאות.

תוצרי התפישה התכנונית הסביבתית לפי התוכניות המבוססות על החלופה הנבחורת הן כדלהלן:

א. התוכנית מרכזת את מרבית פיתוח המגורים והתעשייה במרכז ההררי של המחוז.

ב. התוכנית מונעת פיתוח של שטחים רציפים רחבים עתיקי משאבי טבע ונוף שאין בהם פיתוח היום ואין מועדים לפיתוח בעתיד.

ג. התוכנית מרכזת את מרבית הפיתוח בשטחים עתיקי תשתיות ואוכלוסייה ויחסית דלים במשאבי טבע ונוף.

ד. התוכנית מעדיפה את פיתוחם בתחום של אזורים דלים במשאבי טבע ונוף (בעיקר באזור נקרה).

התוכנית מבחינה בין שני אזורים – "גליל פנו וירוק" לבין "גליל בניו ואורבני". תוצרי מדיניות זו לשתיוים, יהוו הנחיה למדיניות פיתוח שתתקיים בתקופות שמעבר לטווח הזמן של תוכנית זו.

הערכת סביבתית של חלופות תכנוניות

בשלב זה נעשתה הערכה סביבתית לשני תוצרי בגין; נבדקה איקותם הסביבתי של עתודות קרקע, מרביתם בעלות המדינה, הזמינות לפיתוח לשלב הבניים בהיקף של כ-50,000 דונם ושל תוכניות חלופיות לפיתוח המחוז. ההערכת כללה ארבעה שלבים:

א. זיהוי משתנים סביבתיים ליישום בהערכת

ג. חישוב גודל שטחי משאבי טבע שונים בעתודות קרקע זמינים לפיתוח בטוחה הבינוני

ד. הערכה כמותית של ההשפעות הסביבתיות של החלופות

שלב ההערכתה הניב שני תוצריים – זיהוי כמותי של היקף הקרקע הכלולת משאבי טבע ונוף אשר עשויים להיות מושפעים באם הקרקע יפותחו. דירוג החלופות התכנוניות לפי איכותם הסביבתית. בשלב זה זוהתה גם החלופה המועדף ביותר מבחינה סביבתית ותוארו ההשפעות הסביבתיות הפוטנציאליות של התוכנית הנבחרת.

העריכים הכמותיים של שטחי משאבי הטבע והנוף בעתודות הקרקע הזמינים שנבחרו היו בסיס לקבעת פוטנציאל ההשפעה של הפיתוח על המשאים לפי שלוש קבוצות של חלופות. אלו המרכזות את הפיתוח בשדרה המערבית, המרכזית והמזרחת במחוז הצפון.

בהערכתה נקבע שהחלופה המועדף מבחינה סביבתית היא זו המרכזת את מרבית הפיתוח בדרום מרכז הגליל באזור נצרת-עפולה. בכלל שיוקלים נוספים, לא בהכרח סביבתיים, הוצאות אימץ חלופה בת שני מוקדים, כרמיאל-נצרת כחלופה נבחרת. בחלופה זו תהיה השפעה סביבתית נוספת על משאבי מים וצומח באזור כרמיאל.

המושג האחרון של ההיבט הסביבתי כלל ניתוח והערכת סביבתית ברמת המיקרו - המקומית כמתואר בסעיף הבא.

ניתוח והערכת סביבתית – רמת המיקרו

התוצרים הstattutoriyim של ההערכתה הסביבתית כוללים תרשיט הנחוית סביבתיות לפיתוח והוראות תקוניות (פרק 5 בהוראות). מוצרים אלו הם הכלים המיועדים לשימוש בבראה סביבתית ברמת המיקרו-המקומית במסגרת קבלת החלטות שוטפת המתkimת כחלק מערכת התכנוןstattutorioי בשלב אישור תוכניות. כלים אלו ישמשו בעיקר בניהול סביבתי של קרקעות אשר התוכנית השאירה כלא מיועדות לפיתוח.

בעיית ניהול הסביבתי של הגליל קשורה בעובדה שהתוכנית המוצעת קובעת את "גורלם התכנוני" של חמוץ המשות המשות. בתשريح הנחוית סביבתיות לפיתוח השטחים שאינם מוגבלים לפיתוח (צבועים בחום) מתיחשים לאזורים מפותחים, או כאלו שעלייהם אושרו תוכניות או הוגשו תוכניות המצוויות בתהליך אישור. הקבוצה השנייה כוללת את שטחי שמורות הטבע, יערות וגנים לאומיים וכאלו הרואים לשימור הצבעים בירוק כהה. בתשريح זה ובהוראות הם מוגדרים כשטחים המשתייכים לקבוצות 6 ו-1 בהתאם.

התוכנית לעומת זאת לא קובעה بصورة מפורשת את גורם התכנוני של שאר חלקי המחוז. תפקידו העיקרי של תשريح הנחוית סביבתיות לפיתוח הוא אם כן בעיקר לנהל את בקרות הסביבה בתהליכי הפיתוח של השטחים האחרים המוגדרים בעיקר בקבוצות 2-3. מבחינה סביבתית

שטחים אלו מהווים "שטחים מפוזרים". הם כוללים חלק מהתשתיות האזרחיות ושטחי משאבי טבע ונוף שלא נכללו בשטחי קבוצה 1.

היקף השטחים בקבוצה 6 אמור לספק את מרבית צורכי הקרקע לפיתוח בגליל ביעד אוכלוסייה של 1.3 מיליון נפש. שטחים מקבוצות 3 ו-2 ימשו לאיתור עתודות קרקע נוספות לפיתוח שיידרש לפחות בשתת 2020 ביעד אוכלוסייה של 1.8 מיליון נפש. חשיבותו של התשתיות הסביבתית, אם כן, הוא בכך שהוא מהוות כלי לבקרה סביבתית של השינויים שיחולו בעתיד באזורי מפוזרים שאינם מיועדים לפיתוח עד כה. התשתיות להנחתות סביבתיות ופרק 5 בהוראות התוכנית מציעים אסטרטגיה הכוללת כלים לעוד השימוש בקרקע הכלולה בשטחים מקבוצות 2-5 "בתוקפה שבין תוכניות" בין התוכנית המוצעת (תיקון 9 לתמ"מ/2) לתוכנית המחויזת הבאה. כלים אלו מושפעים גמישות לתוכנית ומאפשרים לה להשאר אקטואלית ורלבנטית, תוך התמודדות עם צורכי פיתוח משתנים מבחינת היקף, זמן ומקום בעת הבנתן של תוכניות מקומיות.

הכנת התשתיות הסביבתי כולל את השלבים הבאים: זיהוי האסטרטגייה, פיתוח ומיפוי בסיסי הנתוניים, סיוג שטחים הומוגניים מבחינה סביבתית, קביעת כללי יעד ושילובם בהוראות התוכנית.

כללי החלטה לעוז שטחים

כללי ההחלטה על אופן הייעוד של השטחים במחצית שטחי המחויז שאינה מיועדת עדין לפיתוח באים לענות על שאלות העומדות לעיתים בפני מתכננים ומקבלי החלטות ברמה המקומית. הכללים מתייחסים לארבעה סוגים של שאלות הקשורות בהיבט הסביבתי של התכנון:

- א. מתי לפתח את השטח ובאייה עדיפות, לעומת פיתוחו של שטח אחר
- ב. מה השימוש המועדף לו ייעוד השטח
- ג. באיזה צורה ואיך לפתח את השטח כדי לצמצם ולמנוע השפעה סביבתית שלילית
- ד. מה הם התנאים המרכזיים להתקיים בשטחים סטוביים כדי לאפשר את פיתוח השטח.

בשימוש הכללים אלו שאנו להשיג בצורה מירבית את היעדים הבאים:

- א. לשמר על המשך קיומם של משאבי הטבע בזמן נתון בצורה המירבית.
- ב. לצמצם את הנזק העולול להיגרם למשאבים מבלוי למנוע את המשך הפיתוח.
- ג. Lagerom להצלת מושגים טביבתיים בתוכנית ולהקל על השימוש בהם בקבלה החלטות פיתוח במקום ובמועד מסוים.
- ד. לעוזד פיתוח ויישום תוכניות פיתוח חלופיות ידידותיות לסביבה, מבחינות המיקום וצורת הבניוי והפיתוח של השטח.
- ה. לרוץ את הפיתוח בשטחים דלי משאבי.

שטחים אלו מהווים "שטחים מפוזרים". הם כוללים חלק מהתשתיות האזרחיות ושטחי משאבי טבע וכן שלא נכללו בשטחי קבוצה 1.

היקף השטחים בקבוצה 6 אמור לספק את מרבית צורכי הקרקע לפיתוח בגליל ביעד אוכלוסייה של 1.3 מיליון נפש. שטחים מקבוצות 3 ו-2 ימשו לאיתור עתודות קרקע נוספות לפיתוח שיידרש לפחות בשתת 2020 ביעד אוכלוסייה של 1.8 מיליון נפש. חשיבותו של התנשriet הסביבתי, אם כן, הוא בכך שהוא מהוות כלי לבקרה סביבתית של השינויים שהולו בעתיד באזורי מפוזרים שאינם מיועדים לפיתוח עד כה. התנשriet להנחיות סביבתיות ופרק 5 בהוראות התוכנית מציעים אסטרטגייה הכוללת כללים לעוד השימוש בקרקע הכלולה בשטחים מקבוצות 2-5 "בתגובה שבין תוכניות" בין התוכנית המוצעת (תיקון 9 לتم"מ/2) לתוכנית המחוות הבאה. כלים אלו מוסיפים גמישות לתוכנית ומאפשרים לה להישאר אקטואלית ורלבנטית, תוך התמודדות עם צורכי פיתוח משתנים מבחינות היקף, זמן ומקום בעת הכנון של תוכניות מקומיות.

הנתן התנשriet הסביבתי כולל את השלבים הבאים: זיהוי האסטרטגייה, פיתוח ומיפוי בסיסי הנתונים, סיוג שטחים הומוגניים מבחינה סביבתית, קביעת כללי יעד ושילובם בהוראות התוכנית.

כללי החלטה לעוז שטחים

כללי ההחלטה על אופן הייעוד של השטחים במחצית המחוות שאינה מיועדת עדין לפיתוחם באים לענות על שאלות העומדות לעתים בפני מתכננים ומקבלי החלטות ברמה המקומית. הכללים מתייחסים לארבעה סוגים של שאלות הקשורות בהיבט הסביבתי של התכנון:

- א. מתי לפתח את השטח ובאיזה עדיפות, לעומת פיתוחו של שטח אחר
- ב. מה השימוש המוצע לו ייועד השטח
- ג. באיזה צורה ואייך לפתח את השטח כדי לצמצם ולמנוע השפעה סביבתית שלילית
- ד. מה הם התנאים ש.'**צריכים** להתקיים בשטחים סטטיסטיים כדי לאפשר את פיתוח השטח.

בשימוש הכללים האלו שאנו יכולים להשיג בוצרה מירביה את היעדים הבאים:

- א. לשמר על המשך קיומם של משאבי הטבע בזמן נתון בוצרה מירביה.
- ב. לצמצם את הנזק העולול להיגרם למשאבי מוביל למנוע את המשך הפיתוח.
- ג. לגרום להצלחת משתנים טביבתיים בתוכנית ולהקל על השימוש בהם בקבלה החלטות פיתוח במקום ובמועד מסוים.
- ד. לעודד פיתוח ויישום תוכניות פיתוח חלופיות ידידותיות לסביבה, מבחינת המיקום וצורת הבניין והפיתוח של השטח.
- ה. לרכזו את הפיתוח בשטחים דלי משאבי.

א. הנתונים ומקורות המידע

שטחי עתודות הקרים במחוז הצפון סווגו בהתאם למכלול התכונות הסביבתיות המאפיינות אותם. משאבי טבע ונוף סווגו בהתאם לחישובתם, רגישותם לשינוי ולנתוניהם על השימוש הקיים בשטח, מהוועה מגבלה לשימוש בו. במקביל ובנוסף, נעשה שימוש נתונים המבטאים את המעמד החוקי של השטח הפתוח.

הרבייה הנתונים התקבלו ממקורות מידע שונים וברמות UIBOD משתנה. מרבית הנתונים היו קיימים ונאספו מקורות ממשלטיים וציבוריים המומנים על ניהולם. חלקם נאספו בטקרי שדה.

לוח 2 בהמשך מתאר, לפי שת קבוצות סיוג, את המשאים והגורם בכל קבוצה ומקורות המידע אשר שימשו במיפוי השטחים בתשריט ההנחיות הסביבתיות.

מידע שטוטורי - מקורות הנתונים על שמורות טבע ו שמורות נוף התקבלו ממאגר המידע הגיאוגרפי של רשות שמורות הטבע, מיפוי תמ"א/8 ותמ"מ/2 המקורית. קבוצת נתונים זו כוללת בנוסף לשירותים המוכרזות, הצעות שמורות טבע. הצעות אלו נבחנו ואומצו בחלוקת, בהתאם לתפישת צוות המתכננים.

מיפוי גנים לאומיים נעשה על בסיס נתונים אשר התקבלו מרשות הגנים הלאומיים.

כביסיס להערכת משאבי הצומח שימושו נתוני תמ"א 22 – תוכנית מתאר ארצית ליער וייעור. סיוג שטחי העיר בתוכניות זו נעשה על בסיס הסיוג המקורי, תוך שימוש הצומח לחמש קבוצות. אלה כוללים יער טבעי אדמה ומוץ, חורש טבעי לשימור, חורש טבעי לטיפוח ויער גודות נחלים. כמו כן השתמשנו בתוכניות מקומיות מאושרוות שלא נכללו בתמ"מ/2 המקורית.

mphot regishot shel hshetachim hafto'iq – mphot alu hoceno b'moshavf ul yidi rishot shmorot ha'tbau, ha'hbarah le'hagat ha'tbau, ha'mezad la'icوت ha'seviva, kkkil v'ha'meon ha'giologi. Ramat ha'chisivot ao hrugiyot shel hshetachim motbasett ul hi'atz ha'mashabim b'shetach, be'kall zeh na'tonim gialogim, v'me'mado ha'toku'i. mphot m'bat'ot at ha'medinot ha'magedira at chisivot ha'shimush shel hshetachim hafto'iq. hshetachim so'go lo'chmishe sogenim:

- שטח מוגן (א) – שטח בעל חשיבות ורגישות גבוהה מבחינת ערכי טבע ונוף. מוגן שטוטורית כשמורת טבע וגנים לאומיים מאפשר פיתוח רק לצורכי שימוש, ממשק, מחקר וليمוד.
- שטח ראוי להגנה (א1) – שטח חסר מעמד חוקי, אולם בעל חשיבות ורגישות גבוהה מבחינת ערכי סביבה.
- שטח נוף פתוח (ב) – לשטח חשיבות לשמרות מגוון הנוף והמרחב הפתוח. בשטח זה נכללו יערות, שמורות נוף, שטחי חקלאות מעובדים, מרעה, שטחי פעילות נופש בחיק הטבע ושטחי אימונים.

ו. שטח לפיתוח מבוקר (ג) – בשטח זה מצויים משאבים בעלי חשיבות נופית בינונית, לעומת זאת המושגים הקיימים בשטחים שהוגדרו בקבוצות הקודמות.

ו. שטח לבינוי ולפיתוח (ד) – שטחים בהם קיימים משאבי טבע בעלי חשיבות נמוכה והם מותאים לבינוי ופיתוח.

בהתאם התשريع עשינו שימוש חלקי במפות רגישות אלו בעיקר לזיהוי שטחים מסווג א'ו. השטחים האחרים היו מסגרת ראשונית לזיהוי הקבוצות. מקורות נוספים מופיעים מעודכן יותר של הרשות לשימירת הטבע והגנים הלאומיים ותמ"א 22 וסקר השדה היוו את הבסיס הטופי לקביעת השטחים.

מפות אילוֹצִיפַּת וּמְגַמְּלָות לְפִיתּוֹת – מפות אלו מציניות מגבלות ואילוצים הנובעים משימושים קיימים בשטחים או בקרבתם, כגון מחיצות ושדות תעופה. המפות התקבלו מהמרכזו מידע גיאוגרפי של המשרד לאיכות הסביבה. בנוסף חיכלו מפות אלה מידע על האזורים הרגישים להשפעה על איכות וכמות מי התחום ואיכות המים העיליים בהם. הנתונים ביצורן נתונים תמי"א/34, תוכנית מתאר ארצית למשך המים והביוב מאפשרים אבחנה בין שטחים בעלי רגישות גבוהה לביןם מים (างן היקוות הכנרת), בין שטחים התורמים למגاري מי תהום בקרה משמעותית.

סקר שדה – במהלך שנת 1997 ערכנו, בעקבות המלצה של הוועדה המחויזית, סקר שדה נספּן בשיתוף אנשי שטח מקומיים אשר מטרתו הייתה איתור שטחים נוספים בעלי איכות גבוהה ורמתם להגנה. הסקר התמקד באיתור שטחים שלושה סוגים; אלו המהווים פרוזדורים אקולוגיים, שטחים מונעי רצפים מבונים וכאליה השומרים על חווות הסביבה.

ב. סיווג עתודות תקרקע לפי הגבלות פיתוח

הערכתה סביבתית נעשתה על בסיס מקבצי הנתונים הבסיסיים והמעובדים. בהתאם סווגו עתודות תקרקע לפי הגבלות פיתוח לשישה סיווגים. הנתונים הוזנו במערכת מידע גיאוגרפיה (G.I.S) וקובצו בהתאם לטיווג המוגדר. פרטיים נוספים על קבוצות הסיווג מתוארים בפרק 5 של הוראות התוכנית.

הטבלה הבאה מסכמת את קבוצות הסיווג, כפי שהוגדרו בתשريع ואת מקורות המידע המרכיבים כל סיווג.

ב. פיתוח בשטח המשווג לקבוצה 3

תקייני ההוראות לגבי שטחים מקבוצה זו הם שלושה: לצמצם את פיזור הפיתוח, למנוע כניסה של פיתוח לשטחים חדשים לפני שנוצלו השטחים המשווגים בקבוצה 6 ולדאוג לפיתוח משולב.

בשטחים מסווג זה יכול רוב הפיתוח שיידרש לRTOS האוכלוסייה החוויה לשנת 2020, כאשר אוכלוסיית המחוות הגיעו לגודל שמעבר ל-1.3 מיליון נפש. ההנחה היא שרובית הפיתוח בתקופה עד 1.3 מיליון נפש יבוצעו בשטחים שמשווים בקבוצה 6. הוראה זו באה להגביר את השימוש בתשתיות קיימות. לצמצם את הפיתוח של תשתיות חדשות מקומיות, לרכז את הפיתוח מסווג דומה בשטחים צמודים לפיתוח הקיים ולשמור את חוות הגליל אם ברמה המחוות או המקומית. אימוץ ההוראה ידרוש הדגשה של תכנון המשלב שבבות בנוף הקיים, אם בשטחים של שטחי נוף פנוי, או בניו.

ג. פיתוח בשטחים המשווגים לקבוצות 4 ו-5

מטרות ההוראות המתיחסות לשטחים אלה, להבטיח את השמירה על כמות ואיכות המים ולמנוע מפגעים ומטרדים שונים. כוונת ההוראה להבטיח שהתכנו המפורט בשטחים מקבוצה 4 יעשה בצורה אשר תבטיח את חידרת המשקעים לקרקע בקרבת מקום נפילתם. בשטחים מקבוצה 5, התכוון הריאוני והmphורט יבטיח מניעה של זיהום מקורותמים אם על ידי ייעוד נכוון של שימושי לקרקע מתאימים, או על ידי תכנון מערכות הולכה וטיפול ביוב מתאימות. ההוראות מתיחסות גם לשטחים בקבוצה 4 הממוקמים בסמיכות למטרדים ומתנות את השימוש בהם במציאות פתרונות סבירים למניעת מטרדים בשטחים.

ד. פיתוח בשטחים המשווגים בקבוצה 6

באזור זה רוכזו כל השטחים המפתוחים, או אשר להם יש תוכניות מאושזרות או בתהליך אישור המיעודות אותן לפיתוח. שטחים אלו מיועדים לקליטת מרבית הפיתוח שיידרש לגיל עד להשגת היעד של 1.3 מיליון נפש. ההוראות החלות על שטחים בקבוצות 4 ו-5חולות על שטחים אלו וכל ההוראות הטבibtיות החלות כמקובל בתוכניות מקומיות מאושזרות במחוות.

כסיום, הטעיפים בפרק 5 של ההוראות התוכנית מסייעות בקבלת החלטות על ייעוד לקרקעות לשימור ופיתוח. הייעוד מדרג את الكرקע לפי ערך המשאבים של השטח הפתוח ולפי מגבלות איכות הסביבה. התקנות מאפשרות אספקת עתודות לקרקע לצורכי פיתוח חזויים,อลם מתנות את הייעוד באילוצי זמן, מיקום, צורת הפיתוח ובמציאות פתרונות לטיפול במפגעים.

шиוקלי הניצול של الكرקע מבוססים על התפישה הבאה להבטיח את אספקת צורכי הפיתוח, תוך שימוש השימוש בשטחים פתוחים הפנויים לפיתוח וייעודם רק לאחר בדיקת האופציות האחרות הקיימות לאספקתם ולאחר שנקבע הצורך בשימוש בהם באתר המשווגים.

ההוראות מדיניות את מיקום הפיתוח בשטחים הדלים יותר במשאבי טבע ונוף, במקרה שמצויב המשאבים בהם מופרע, בגבולות אזורים מפותחים או בסמיכות להם ולפני פיתוח של שטחים חדשים עתירי משאבים. ההוראות באות להבטיח שהתכנו mphorט יתאים לאופיו החוויתי של המקום ולרמת פגיעות משאבי.

גשפח אופלטטיבית

קביעת יעד האוכלוסייה בתוכנית המהאר למחרוז הצעון תיקון מס' 9, מוצגים בספקת הrogramטי של מסמך הוראות התוכנית. מבזיקה אשר גשתה כויס ואשר באמצעותה ניתן היה לבחון את מידת השגת היעדים שנקבעו אז לטווח הקצר (לשנת 1997), התברר כי הערים הם קטנים למדי. אוכלוסיית המחרוז בגבולות התוכנית הגיעה בסוף שנת 1996 לכ- 945 אלף נפש, בהשוואה לעד לשנת 1997 אשר נקבע ל- 1,011 אלף נפש. שיעור גידול האוכלוסייה השנתי בתקופה 1991-1996 עמד על 2.8%. בהנחה כי שיעור גידול זה נשך גם לשנת 1997, הרי שגודלה האוכלוסייה הצפוי בסוף תקופת החיזוי הגיע ל- 972 אלף תושבים; ב- 39 אלף נפש בלבד פחות מהיעד שנקבע. יחד עם זאת בחלוקת מגורי האוכלוסייה נמצאו פערים גדולים יותר ושיעור הגידול של האוכלוסייה הלא יהודית היה גדול מהצפוי והפוך לגבי האוכלוסייה היהודית. האוכלוסייה הלא יהודית בתוכנית התחזית כבר בסוף שנת 1996 מונה כ- 480 אלף נפש יותר מאשר בשנת 1997. לעומת זאת האוכלוסייה היהודית מנתה בסוף שנת 1996 רק כ- 465 אלף נפש וב相较ה לעד שנקבע לסוף שנת 1997 – 547 אלף נפש, נראה כי לא ניתן יהיה להשיגו. מצב זה נובע מצד אחד מירידה מתונה יותר בשיעור הריבוי הטבעי של האוכלוסייה הלא יהודית, מכפי שנῆפה בתחילת שנות ה-90, ומצד שני מצטצום בממדי העלייה לישראל אשר הביא להפחיתה בהיקף הגירה החיובית של האוכלוסייה היהודית אל המחרוז.

לאור זאת רأינו לנכון לבצע תיקון ביעדי האוכלוסייה אשר נקבעו בזמןו לשנת 2010 ולעדכן בהתאם למוגמות שנבדקו. עדכון התחזיות מצבע כי אנו צופים לשנת 2010, גודל אוכלוסיית בגבולות התוכנית יעמוד על 1,385 אלף נפש במקום 1,402ousand בתחזית המקורית. בתוך כך היעד המעודכן עבור האוכלוסייה היהודית במחרוז יעמוד על 665 אלף נפש שהוא גידול כולל בתקופה של כ- 43% הנמוך ב- 53 אלף נפש בהשוואה לעד הקודם שנקבע ל- 718 אלף נפש. עדכון התחזית לאוכלוסייה הלא-יהודית אומד את גודלה הצפוי לשנת 2010 על 720 אלף נפש המהווה אחוז גידול כולל לתקופה של 50%, הגבוה ב- 36 אלף נפש מהתחזית הקודמת.

בנוסף התבקשנו לעדכן את יעד האוכלוסייה של התוכנית להמשך החיזוי לפרישת האוכלוסייה במחרוז לטווח הארוך לשנת 2020. קביעת יעד האוכלוסייה בטווח הארוך לשנת 2020 נעשה עבור כל אחד משमונות ותתי אורי התוכן הנכללים בתוכנית, ללא יריזה לפירוט יישובי כפי שנעשה לשנת 2010. עדכון זה התבسط על ההנחה והתוצאות הפרוגרמטיות לפרישת האוכלוסייה אשר נקבעו בתוכנית האב לישראל לשנת 2020 לאזור הצפוני של מדינת ישראל. גזירות הסך הכלול של האוכלוסייה לאזור הכלול בגבולות תמי"מ/2 תיקון מס' 9, מנתוני תוכנית האב לישראל 2020, נעשתה באמצעות התפלגות נתוני האוכלוסייה ביישובים בחלוקתם לדגמי יישובים מרחב הפתוח

הצפון, ובמרחבי הביניים הצפוני מרכז¹. עיבוד נתונים אלה אפשר לאמוד את גודל האוכלוסייה הכלול של מוחוז הצפון בגבולות תוכנית המtar, הצפוי להגיע ל-1,736, אלף תושבים שהוא גידול של 25.3% בהשוואה לעד שנקבע לשנת 2010.

על מנת לבדוק את ההתפלגות בין שני מגורי האוכלוסייה היהודית והלא יהודית במוחוז, ומאותר ובהוכנית האב לא התפרנסמו נתונים מפורטים על התפלגות זו, קבענו את הנתונות הבאות:

1. אנו מניחים כי לא צפואה הגירה משמעותית של אוכלוסייה לא יהודית מוגבלות המוחוז בטוחה התוכנית. הגידול הטבעי של האוכלוסייהala יהודית יגע רובה ככלו מהריבוי הטבעי שלה.
2. יש לצפות כי הגידול הטבעי של אוכלוסייה זו יהיה דומה לגידול על בסיס הריבוי הטבעי שלה.
3. במקור לשיעורי הריבוי הטבעי של האוכלוסייהala יהודית שימושו הנתונים אשר הוצגו על ידי הוצאות אשר חיכן את החלופה החברתית במסגרת תוכנית האב לישראל 2020, בראשותה של פרופ' נעמי כרמון. צוות זה בחר בתחילת עבודתו (תוך התייעצות עם טובי המומחים בתחום הדמוגרפיה בישראל) את השתנות שיעורי הגידול בישראל והתחזיות הצפויות בהמשך. על בסיס זה צפוי כי שיעור הריבוי הטבעי השנתי בקרב האוכלוסייהala יהודית ירד מ-1.84%, בשנת 1996² עד ל-2.5% בשנת 2020.³
4. חיזוי האוכלוסייהala יהודית נעשה תוך שימוש נתונים אלה, תוך פילוג לשכונה ותת האזורים לתוכנן. תחזיות האוכלוסייה היהודית באזוריים אלה התקבלה על ידי הפחתת אומדי האוכלוסייהala יהודית החזויים מהטך הכול של האוכלוסייה הצפوية בכל אחד מהתת האזוריים לתוכנן המומלץ על בסיס תוכנית האב לישראל 2020.

בלוח שלහלו מוצגים האומדיים המתקבלים.

לוח יעוי האוכלוסייה בתוכנית המtar למוחוז הצפון, תיקון מס' 9 (לא רמת הגולן)

סה"כ	לא יהודים	יהודים	מדד	השנה
945.4	480.0	465.4	סה"כ אוכלוסייה אחוז	1996
100.0	50.8	49.2		
1,385.0	720.0	665.0	סה"כ אוכלוסייה אחוז	2010
100.0	52.0	48.0		
46.5	50.0	42.9	אחוז גידול 1996-2010	
1,736.0	922.0	814.0	סה"כ אוכלוסייה אחוז	2020
100.0	53.1	46.9		
25.3	28.0	22.4	אחוז גידול 2010-2020	

¹ אדם מזר ומייל טופר (1997), "תמונה העתיד, תוכנית לארגון המרחב הלאומי", בתוך מזר, א., ואחרים, **תומנית אב לישראל בשנות האלפיים**, לוחות 21, ב, 3.

² מבוסס על נתונים השנתון הסטטיסטי לישראל 1997, לוח 2.5, עבור אוכלוסייה מוחוז הצפון.

³ כרמון, נ., (1996), "מרחב אפשרויות, חלופה חברתית", בתוך מזר, א., ואחרים, **תומנית אב לישראל בשנות האלפיים**, לוחות 1.1 א'-ב'.

ההפחתה המשמעותית בשיעור הגידול של האוכלוסייה היהודית במחוז לשנת 2020 נובעת מההנחה שעד לתחילת שנות האלפיים שיעורי ההגירה של האוכלוסייה היהודית אל מדינת ישראל יהיו גבוהים יחסית, בהיקף ממוצע של כ-50 אלף עלים בשנה, ומכאן שnitן יהיה למלא את חלקו של מחוז צפון בזומה לחלק אשר יועד לו במקור על ידי התוכנית. לעומת זאת בהמשך יפחתו היקפי העלייה לישראל לאומדנים אשר אפיינו את שנות ה-80 ואשר עמדו על כ-20 אלף עלים בשנה. הנתונים המלאים מוצגים בלוח "יעדי אוכלוסייה" אשר משמש נספח פרוגרמטי לתוכנית.